

A budavári mecset

Budán, a Várban, a Hunfalvy-utcában keresik a hajdani török mecset alapfalait; alighanem úgy lesznek majd vele, mint Árpád sírjával, melyet már olyan sokan „megtaláltak” és még sincs meg. A Várban mecsetté alakították át a Nagy Boldogasszony templomát, a Szent György-templomát és a királyi palota kápolnáját; hogy még egy negyedik mecset is lett volna a Várban, azt sohasem hallottam. A Viziváros népének külön mecsetje volt, talán az lehetett a Hunfalvy-utcában... Volt, vagy nem volt — mindegy; hiszen a mecsetnek csak négy fala volt és teteje, mellette karsu minaret volt, ha volt, és benne nem volt egyéb, mint egy szőcsék és imaszőnyegek. Ez utóbbiakat mindenestre hiába keresik.

Általában a mi törökjeink nagy-szerűen tudtak rombolni, de építeni nem szerettek. Különösen nem szerették az építkezést a papjaik. Ha a török valami rendes, tartós építményt csináltatott, a papja megfedtte:

— Ó, te gyarló ember, azt hiszed talán, hogy örökké élsz?! Hátha már holnap meghalsz? Akkor minek költöttél erre az épületre?

Minden egyéb tekintetben a török jól és okosan rendezkedett be ebben a hazában. Közigazgatása mintaszerű volt, igazságszolgáltatása felülmúlta a nyugati államokét, — az állami nevelést is megcsinálták, minden európai népnél előbb, és hadseregeik is tökéletesnek volt nevezhető. Azzal az igen egyszerű dologgal, hogy katonáiknak négyezerannyi zsoldot fizettek, mint a magyarok, nagy fölénybe jutottak. Nem csodálom, hogy katonáik közt magyarok is voltak, különösen a tüzérek között.

Nem ártana nekünk, ha tudnók, hogy milyen is volt itt az élet a török világban? Legtöbbet tudunk az adókról. A török borzasztóan sokféle adót szedett s a kereszténység szegény lett, de még nem nyomorgott. A török csak nyírta a nyáját, de meg nem nyúzta és minden jogtalanság ellen lehetett orvoslást keresni és találni.

Isten minden szolgája állami tisztviselő volt és minden templom állami épület.

Miként a katolikusoknál van székesegyház és közönséges templom, a törököknél is kétféle háza volt Istennek: dzsámi és medzsid; ez utóbbit a köznépi így nevezték medzsid; ebből lett a magyar-török mecset. (Török nyelvtudósaink ezt ugyan nem fogják nekem

elhinni, de mégis állítom, hogy volt magyarországi török tájszólás; évek óta dolgozom egy különleges magyarországi török tájszólási szótáron, mely nélkül a hódoltság történetéből sok dolgot meg sem értenék.)

Dzsámi az olyan templom, melyben állami istentiszteletet végeznek, azaz a szultánért és birodalmáért nagy imádságot mondanak. Ez az imádság a khutbe és az a pap, aki ezt az imát minden pénteken, kezében fakardot tartva, a dzsámban elmondja, a kháteb.

Ahol minden török vagy katona, vagy egyéb állami alkalmazott volt, ott a medzsidben is imádkoztak a szultánért és birodalmáért; de tudunk Pécs volt az egyetlen hely-
őség, ahol a mecsetnek khátebeje volt.

A medzsid papja az imám.
— Álljatok csatasorba a Sátán elleni küzdelemre! — szólítja fel napoként ötször hivat az imám.

De nem ezzel kezdődik az istentisztelet, hanem a műezzin imáival. A mindennapi öt istentisztelet mindenike előtt felmegy a műezzin a toronyba, ott elénekli Allah dicséretét és elmondja imádságát. Azután lemegy a templomba és miután már ott is elvégezte imáit, csak akkor veszi át tőle a szót az imám. A pap nem csupán „előimádkozó”, hanem szer-

tartásokat is végez: a flu az ő későnek segítségére jut a hívők közösségébe, s ő végzi az esketést és temetést is.

A pap segédeit azokról az énekekről nevezték el, amelyeket a nagy ünnepeken, Ramazán hónap elsején zengedeztek: rangban az első volt köztük „a hajnali dicséret énekesek”; ez után következett a „megszabadítást éneklő”, majd a közönséges dalénekesek és ima énekesek.

Ezeketől különbözött a kántor, azaz devrhán; a medzsidnek rendszerint több kántora is volt, négy-öt rangosztályban, bár a nagyobbbrangu csak egy pénzzel kapott nagyobb fizetést, mint a kisebbbrangu, vagy esetleg egyenlő volt a fizetésük. A háfiz csak „örizte” a templomot: alárendeltje volt a templomszolgá, aki csak takarított; a lámpást külön egyházi kezelte, aki azonban az olajhoz nem nyúlt, mert annak a kezelése már külön hivatal volt. De ha az olajat és a lámpást két ember kezelte, akkor méltányos dolog volt, hogy a gyertyák kezelésére egy harmadik embert alkalmaztak.

Álláshalmozásról szó sem volt, ellenben mindenkinek jutott valami kis hivatalocská, úgyhogy senkinek sem kellett cheznie.

A papság nem volt külön kaszt és nem is volt valami különös képesi-

DR. B.-NÉ KRAUSZ HILDA OKL. NYELVMESTER INTERNÁTUSA

Angol-magyar leánynevelő

Budapest, XIV. kerület, Ida-utca 3. Városliget. Telefon 290-313. szám. Zsidó utrileányoknak otthoni és tanulási lehetőséget nyújt. Prospektus

téshez kötve. Ha nem volt imám, válalkozhatott a hivatalára egy irni-olvasni tudó káplár is; viszont, ha az egyház emberei megunták csendes hivatalukat, — felcsaptak katonának. Az imám nem kapott nagyobb fizetést, mint a szerbölük (tizedes), — tehát senki sem ütközött meg a hivatalcserén. Nagyon okos dolog volt, hogy aki megtanulta azt, amit a papnak tudnia kell, pap lehetett és ha a pap megtanulta a jogot, lehetett belőle bíró. Az is páratlan dolog volt, hogy senkit sem engedtek hosszabb ideig egy helyen szolgálni, nyilván azért, mert a sógoraság-kommaság-barátság a legtöbb hivatali visszaélés forrása. A büntetésnek legyenyhébb foka volt a kisebb jogelődmi állásba helyezési, a legsúlyosabb fegyelmi büntetés pedig a mozsárbatörés vagy eleveven megnyuztatás volt.

Általában a török világ nem egészen olyan volt a valóságban, mint Jókai regényeiben és nagy kár, hogy az iskola nem tanít róla egyebet, mint azt, hogy a törökök mikor vagy hol nyertek vagy vesztek csatát és a harcok után milyen békét kötöttek? Azt hiszem, jövetelük éppen olyan történelmi szükségszerűség volt, mint távozásuk és hogy másfélszázévi uralmuknak sokkal több láthatatlan nyoma maradt itt, mint általában gondoljuk.

TÁPAY-SZABÓ LÁSZLÓ

Kik győztek a középiskolai tanulmányi versenyen?

A budapesti és vidéki gimnáziumok czeidei tanulmányi versenyén, amelyet május 27-én tartottak meg a budapesti VII. ker. állami Madách Imre-gimnáziumban, 38 budapesti és 32 vidéki gimnázium legkiválóbb VIII. osztályu tanulóit vettek részt. A 255 versenyző közül 206 fiugimnáziumi, 49 leánygimnáziumi tanuló. A versenyek eredménye a következő:

A magyar versenyen 48 tanuló vett részt. A verseny győztesei a győzelem sorrendjében: 1. Somlyai Gábor, debreceni kegyesrendi gimnázium; 2. Pekker Emil, budapesti állami Szent István-gimnázium; 3. Rehovszky Edit, miskolci Tóth Pál református leánygimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Kovács Gábor, budapesti állami Szent László-gimnázium; 2. Hollós Éva, budapesti községi Zrínyi Ilona-leánygimnázium; 3. Geiger Pálma, budapesti állami Mária Terézia-leánygimnázium.

A latin versenyen 33 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Szelecsényi Tibor, budapesti kegyesrendi gimnázium; 2. Kollinszky József, budapesti állami Árpád-gimnázium; 3. Gelbert György, budapesti állami Berzsenyi Dániel-gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Kozma Gizella, budapesti evangélikus gimnázium; 2. Nemeshegyi Péter, budapesti evangélikus gimnázium; 3. Nyáry Zsigmond gróf, budapesti ciszterciend Szent Imre-gimnázium.

A történelmi versenyen 35 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Pető Tamás István, budapesti evangélikus gimnázium; 2. Arató Miklós, kaposvári állami Somssich Pál-gimnázium; 3. Györi Ervin, budapesti állami Szent István-gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Balla Béla, budapesti kegyesrendi gimnázium; 2. Györfi László, budapesti állami Bolyai-gimnázium; 3. Várady Zoltán, aszói evangélikus Petőfi-gimnázium.

A földrajzi versenyen 26 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Ormos Jenő, hőmezővásárhelyi református Bethlen Gábor-gimnázium; 2. Sárközi Zoltán, budapesti ciszterciend Szent Imre-gimnázium; 3. Vendl Zénó, budapesti állami Kemény Zsigmond-gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Bánkuti Judit, budapesti evangélikus leánygimnázium; 2. Moór György, budapesti református gimnázium; 3. Bokor István, budapesti evangélikus gimnázium.

A mennyiségiani versenyen 36 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Horváth Sándor, budapesti állami Kemény Zsigmond-gimnázium; 2. Josepovits Gyula, upesti állami Könyves Kálmán-gimnázium; 3. Németh József, debreceni kegyesrendi gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Bizám György, budapesti állami Bolyai-gimnázium; 2. Ször Péter pécsi Jézus Társasági Pius-gimnázium; 3. Hoffmann Tibor András, budapesti állami Szent István-gimnázium.

A fizikai versenyen 32 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Svingor Jenő, miskolci református Lévy József-gimnázium; 2. Bun Tamás, budapesti evangélikus gimnázium; 3. Bolvárszky-Lieszkovszky Pál, budapesti községi Eötvös József-gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Boka Ede, budapesti református gimnázium; 2. Kug Sándor, budapesti állami Madách Imre-gimnázium; 3. Büchler Emil, zalaegegyesi állami Deák Ferenc-gimnázium.

A természettudományi versenyen 12 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Tóth Tas, budapesti evangélikus gimnázium; 2. Fodor József, budapesti állami Árpád-gimnázium; 3. Bonta Iván László, budapesti állami Berzsenyi Dániel-gimnázium. Dicséretet nyertek: 1. Szamosközi Zoltán, budapesti református gimnázium; 2. Kunstadter Lajos, a pesti izraelita hitközség gimnáziuma; 3. Neumann Péter, budapesti állami Mátyás király-gimnázium.

A rajzversenyen 30 tanuló vett részt. Nyertesek: 1. Ruiz György, kaposvári állami Somssich Pál-gimnázium; 2. Fodor Pál, budapesti állami Kemény Zsigmond-gimnázium; 3. Péntek Irén, debreceni református Dóczy Leánynevelőintézet leánygimnáziuma. Dicséretet nyertek: Kore Molnár Ferenc, budapesti községi Eötvös József-gimnázium; 2. Sági Endre, budapesti állami Verbőczy István-gimnázium; 3. Waldmann Éva, budapesti állami Mária Terézia-leánygimnázium.

A győztes iskolák névsora a helyezés sorrendjében a következő: Budapesti evangélikus gimnázium (20 egység), budapesti állami Kemény Zsigmond-gimnázium (15 egység), kaposvári állami Somssich Pál-gimnázium (11 egység), budapesti állami Árpád-gimnázium, budapesti állami Szent István-gimnázium, debreceni kegyesrendi gimnázium (10-10 egység), budapesti kegyesrendi gimnázium (9 egység), budapesti állami Berzsenyi Dániel-gimnázium, budapesti református gimnázium (8-8 egység), budapesti községi Eötvös József-gimnázium (7 egység), budapesti ciszterciend Szent Imre-gimnázium, budapesti evangélikus leánygimnázium, hőmezővásárhelyi ref. Bethlen Gábor-gimnázium, miskolci református Lévy József-gimnázium (6-6 egység), budapesti állami Bolyai-gimnázium, upesti állami Könyves Kálmán-gimnázium (5-5 egység), debreceni református Dóczy Nevelőintézet leánygimnáziuma, miskolci református Tóth Pál-leánygimnázium (4-4 egység), budapesti állami Szent László-gimnázium (3 egység), budapesti állami Verbőczy István-gimnázium, budapesti állami Madách Imre-gimnázium, budapesti állami Mária Terézia-leánygimnázium, pesti izr. hitközség gimnáziuma, pécsi Jézus Társasági Pius-gimnázium (2-2 egység), budapesti állami Mátyás király-gimnázium, aszói evangélikus Petőfi-gimnázium, zalaegegyesi állami Deák Ferenc-gimnázium (1-1 egység).

Befejezte tárgyalását a magyar-jugoszláv gazdasági vegyesbizottság

Belgrádból jelentik: Pénteken és szombaton Belgrádban időzött egy magyar kereskedelmi küldöttség, amely Nickl Alfréd meghatalmazott miniszter vezetésével résztvett a magyar-jugoszláv gazdasági vegyesbizottság ülésén. A vegyesbizottság pénteken délelőtt kezdte meg ülését a külügyminisztériumban és azt szombaton délelőtt ugyanott be is fejezte.

K. B.

Dobogókőtől a Szent István-városig áll az öröklakás-vásár

Nincs eladhatatlan öröklakás a Budapesten épülő 30 öröklakásos házban

A korábbi években kedvező építési konjunktúra mellett is legfeljebb egy-két öröklakásos ház épült a fővárosban és a vállalkozó boldog volt, ha a lakások végül — rendszerint nyomott áron — vevőkre találtak. Az árakat a vevők határozták meg, akik nem voltak hajlandók pénzt adni mindaddig, amíg a lakások beköltözhetőkké nem váltak és ez a körülmény éppen eléggé megmagyarázza, hogy miért véreztek el a vállalkozók csaknem kivétel nélkül az ingatlanüzletnek ebben az elhanyagolt ágában.

Az utóbbi két évben teljesen megváltozott a helyzet ezen a téren is. Elég, ha egy vállalkozó tetszetős prospektust tesz közzé és nyomban jelentkeznek a reflektánsok bármilyen feltételek mellett, bármilyen időpontban átvehető öröklakásokért. Ezekért nyomban jelentős összegű előleget is hajlandók fizetni, esetleg még az építkezés megkezdése előtt, szigorú szankciók ellenében vállalva a kötelezettséget, hogy a hátralékos vételárat az építkezés előrehaladásához képest, az eladó által megállapított részletekben fogják teljesíteni.

Konjunktúra — a vevők pénzén

Az eladó tehát rendszerint vevői pénzén fog neki a vállalkozáshoz, s ily módon — esetleg minden saját tőke nélkül — képes gondoskodni az összes költségekről mindaddig, amíg a vevők, vagy azok bérleti el nem foglalják az öröklakásokat.

Ilyen feltételek mellett se szeri, se száma az öröklakásvállalkozásoknak. Az utóbbi két évben, általában hanyatló építési konjunktúra mellett, becslés szerint mintegy száz öröklakásos bérház létesült a fővárosban és ezidőszert az épülő öröklakásos bérházak számát harmincra teszik. Ez pedig azt jelenti, hogy a folyamatban levő összes bérházépítkezések fele öröklakásos házakra esik.

Már a munkaalkalom szempontjából is, amely az építőipar foglalkoztatását ilyenképpen jelentős hányad erejéig biztosítja, érdemes foglalkozni ezzel az üzletággal, amelynek egyik helyi jellegzetessége, hogy maguk a szakmabeliek

nem vesznek benne részt, csak mint megbízott építésszek, építésszek szerepelnek és ugyszólván nincs semmi részük abban, hogy az öröklakások milyen feltételek mellett cserélnek gazdát.

Vállalkozók és vásárlók az öröklakás-üzletben

Viszont azt meg kell állapítani, hogy ilyen megbízásokért meglehetősen éles a verseny, úgyhogy igen csekély honoráriummal, vagy haszonnal kénytelen beérni, aki a megbízást végül megkapja. Ez az éles verseny nem egy esetben és nem is utolsósorban az építkezés kivételének a rovására megy. Ami a nemrég lábrakapott konjunktúrát, az öröklakásvásárlási láz előidéző tényezőjéi illeti, ennek magyarázatát sem nehéz megtalálni. A rendkívül gyér tőkeképződés mellett a középosztály bizonyos rétegei rendelkezik egy-egy öröklakás megvásárlásához szükséges 15—20—25.000 pengővel, viszont rendkívül csekély azoknak a száma, akik egy-egy nagyobb háztételhez szükséges 100—200.000 pengőt elő tudják teremteni.

Szinte évtizedes tapasztalati tény, hogy a legkedvezőbb és a leginkább értékkáló befektetési, tőkeelhelyezési lehetőségek az ingatlanpiacon kinálkoznak, ahol 5—6 százalékos kamatoztatás ugyszólván mindig elérhetőnek bizonyult. Ez természetesen kellő vonzóerőt gyakorol a nagy- és kistőkerekre egyaránt.

Az újabb divattá vált öröklakásvásárlásnak egyik sajátossága, hogy az esetek többségében nem maga a vevő költözik be az öröklakásba, hanem bérletet keres és a mostani lakáshiány mellett talál is.

Átrétegződés és kalkuláció

A vállalkozás mostani aértejei mellett semmiképpen sem hagyható figyelmen kívül az a hatalmas átrétegződési folyamat, amely a gazdasági életben és az egész magyar társadalomban végbemeget és még korántsem tekinthető lezárultnak. Ez a folyamat jelentős mértékben hozzájárult, hogy középosztálybeliek kisebb-nagyobb, befektetésre váró tőkéhez jussanak, amelyek az üzlet almentálására szolgáló összegeknek igen jelentős kontingensét képviselik. Érdekes és egyben természetes tünet, hogy mindkét oldalon tehát a vállalkozók és az öröklakásve-

vők oldalán szép számban található olyan nevetek, amelyeknek viselői a nemrég lezajlott őrségváltás során játszottak szerepet.

Az üzlet kalkulációs alapját illetően megállapíthatjuk, hogy a belső Szent István-városban nemrég egy kétszobás öröklakásért, amelynek ára tavaly még 20—22.000 pengő közt mozgott, 27.000 pengőt sikerült elérni, míg az egyszobás öröklakások ára 10—14.000 pengőről ugrott fel 17—18.000 pengőre. A szóbanlevő kétszobás lakás könnyen kiadható 1800 pengő évi bér mellett, amelyből 9%-os adó és karbantartási költségek címén évenként mintegy 300 pengő kerül levonásra. A nettó bér tehát 1500 pengő, ami kerek 5½%-os jövedelmezőségnek felel meg. Körülbelül hasonló szintre nyomta le a nagy kereslet és a tartózkodó kínálat az egyszobás, ugyszintén a három-négyosztós öröklakások jövedelmezőségét.

Konjunktúra-prognózis belátható ideig

A vállalkozók szilárdan kézbentartják elkészült, vagy készülőfélben levő öröklakásaikat, amelyeken az általuk megszabott áron alul nem hajlandók tudadni. Hogy megtalálják számításukat, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az öröklakásos bérházépítkezések szinte fennakadás nélkül folynak a főváros egész területén a Svábhegytől a külső és belső Szent István-városig. Sőt újabb a Ferencvárosban és a Várban is hozzákezdtek öröklakásos házépítkezésekhez és látnunk már olyan prospektust is, amely a Dobogókőt hirdeti, mint az öröklakásos házépítkezés legideálisabb helyét.

Az építőipari szakma közismerten konzervatív tagjai, akik szkeptikusnak állnak szemben a spekuláció minden tulhajtásával, maguk is hangoztatják most, hogy az öröklakás-láz a legközelebbi évek során, mint mondják: belátható ideig aligha fog alábbszállni.

Az építőipar foglalkoztatása és a lakásépítkezés terhelmentesítése szempontjából csak örülni lehet ennek a prognózisnak.

K. B.

ESŐKÖPENY ballonkabát raglán
SALAMONOVITS MANÓ esőköpenygyár V., SAS-UTCA 25

A legmélyebb fájdalomtól lesújtva tudatják, hogy a legjobb feleség, meny., testvér és rokon.

Fokos Jenőné
született Rosenfeld Margit
folyó hó 7-én hosszú szepvedés után elhunyt.
Temetése vasárnap d. u. 4 órákor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.
Fokos Jenő férje és a gyászoló család

Minden külön értesítés helyett!

Lévai Miksa ny. szfőv. polg. isk. igazgató és gyermekei: dr. Bálint Mózesné, Lévai Jenő, Lévai Zoltán és Lévai Árpád, valamint menyei, veje és unokái a fájdalomtól porig sújtva értesítik rokonaikat és barátait, hogy a hűség és jószágos feleség és a csak gyermekeiért élő édesanya

Lévai Miksáné
sz. Wachsmann Berta

54 éves boldog és harmonikus házasságot után árván hagyta őket.
Vasárnap déli 12 órákor helyezzük drága halottunkat örök nyugalomra a rákoskeresztúri izr. temetőben.
Emlékét kegyelettel őrizzük életünk végéig s örök jószágos lelke sugallta nemes cselekedetét.

Fried Miksa (Komárom) úgy a maga, mint gyermekei nevében is megrendülve jelenti, hogy szeretett hitvese, a legjobb anya, nagyanya, testvér és rokon.

Fried Miksáné
szül. Friedmann Franz

életének 65-ik, boldog házasságának 43-ik évében rövid szenvedés után elhunyt. Temetése június 10-én, hétfőn délelőtt 11 órákor lesz a rákoskeresztúri izraelita temetőben.
Fried Frigyes és neje szül. Kohn Irén (Toulouse), Fried Ernő és neje szül. Hermi Fischer (Komárom), Ernő Pisko és neje szül. Fried Riza (Boston), dr. Fried Mimi (Budapest) gyermekei, Susi Pisko és Fried Madeline unokái, özv. dr. Fried Samuné szül. Friedmann Sofie (Jerusalem), Otto Friedmann (Bogota), Kurt Friedmann (London), dr. Nádás Bertalané szül. Friedmann Flóra (testvérci valamint sógornői, sógorai és az egész rokonság).